

Що ж торкається приватних заходів в залізничній справі, то не треба їх спиняти, але одкинути всі старі традиції. Хай капітал сподівається на власну силу, на барш, на вигідність дороги, а не на державні субсидії, гарантії і вигідний викуп у казну.

Тоді ваші залізничі стануть великим засобом до господарчого розвитку, великою справді доходною статтею (як це бачимо в Пруссії) в нашому державному бюджеті.

В усюкому разі колишні традиції треба облишити.

3 газет та журналів.

Ки. Мецкерський вигадав дуже цікавий спосіб розплатити холмську справу. Щоб не дратувати поляків націоналістичними промовами і взагалі не стотати без путя ниток в Державній Думі, він радить:

Увійти епископа святих і посади холмського архієпископа, як людину явно неадекватну до того, щоб стояти на чолі такої трудної справи.

Замінити його епископом, здібним до боротьби з поляками і католицизмом.

Дати цьому епископу на поміч здатних священників. Підібрати кращих людей на всі адміністративні посади в Холмщині.

І, справді, за чотири роки, на протязі яких ні епископ святих, ні російські представники місцевої влади нічого не зробили для успішної боротьби з поляками і католицизмом, Холмщина можна бачити зробити руським краєм.

Заговорив в цій справі в "Народних Листах" і Крамарж; він теж проти виділення Холмщини, бо це, на його думку, буде актом політичного самогубства з боку Росії.

Для кожного дослідника політичного життя Європи,—писав Крамарж,—ясно, що в інтересах російського народу досвід не входить засновавши постійного кубла неадекватності на західній границі.

Далі Крамарж вимагав силами вступитися за поляків і застерігав Росію проти угроз на них, бо, мовляв:

"Не зможете ви своє село. Були народи і царства муготіли за нас, але й вони загинули через те, що не змінили конституції своєю муготістю."

"Нов. Вр." засоромилося від цього вислову свого приятеля, д-ра Крамаржа, і обережно йому заважало:

"Хоч і обережно висловлює свою пораду ватажок малочисельної партії, проте неможна не пожакувати, що він взагалі й висловив".

Звичайно, бо як же поставити цей виступ Крамаржа на одну дошку з виступами його проти решти "новородів"—українців, проти яких "Нов. Вр." веде ще запальнішу війну, ніж проти поляків. За це Крамарж був дуже мийий "Нов. Времени".

ДЕРЖАВНА ДУМА.

Засідання 25 января.

Головою Родзянко.
Обмірковують доклад комісії відносно виконання роспису 1908 року.

Державний контролор зазначає, що існуючий закон поклав на обов'язки держ. контролора складати справоздання по виконанню роспису, але не встановив зовнішньої форми найбільш цікавих подробиць складання справоздань. Форма справоздань вироблялась постесено, згідно з вказівками й побажаннями законодавчих установ, крок за кроком поширюючи рамці справоздань. Зараз справоздання містяться в двох величезних томах з сдюровою пояснювочною запискою і силою матеріалу, що дає пояснення про причини недобора держ. прибутків, про кредити "сверхсметные" і т. інше.

Перейшовши далі до побажань комісії по виконанню роспису, держ. контролор зазначає, що в наш час роспис має значіння бухгалтерського справоздання. Головна мета його—бути матеріалом при встановленню розміра "сметных" сум і кредитів, які просить відомство, в зв'язку з дієвими витратами.

Загального ж роспису справоздання, яке б можна було назвати ревізійним, ніколи не було складено, то й тепер не складається. Закон не обов'язує держ. контролора давати ревізійні справоздання, і практика не виробила способів його складання. Питання, підняте комісією, що й до наших часів лишається одкритим, треба розв'язати і докладно освітити.

Але це питання дуже трудне, воно вимагає глибокого обміркування як з боку законодавчих інституцій, так і уряду.

Савельєв критикує способи складання визяткових "смет" і витрачування коштів з 10-мільйонного фонду.

Копти не виняткові видатки,—зазначає Савельєв,—добувають дуже важко, позичками під великі проценти. Не вважаючи на це, відомства випрошують більш, ніж витрачують. Десятимільйонний фонд часто витрачується на звичайні видатки, фондом користуються для виконання видатків, які було відхилено палатами, і ввій в число тайних видатків зявляють такі видатки, що з тайними видатками нічого спільного не мають.

Срокін зазначає, що справоздання контролора, це—автоматична робота счотної машини. Контролор не ревізує, а по бухгалтерському підрахує видатки, і всім ясно, що він не може попередити переросходів і обом руками відкрешується від нечемного розглядання справжнього виконання роспису.

Всі права державного контролора привносяться тільки до переписування.

Платити за таке ефемерне право десять мільйонів карб. що року, нікому не відповідає, особливо при нашому конституційному складові. Нехай контролор зветься державним бухгалтером, або счотоводом, але не контролором.

Який же він, справді контролор, коли він входить в склад ради міністрів і призначається головою кабінету? Контролор в своїх справозданнях користується традиційною формулою: "Все гаразд". Цьому іменю газети народні представники й не вірять.

Штарбов гостро критикує порядок складання справоздань державного контролора.

Контроль що існує вже ціле століття, не зміг знайти часу, щоб виробити способи складання ревізійних справоздань. По закону, ревізійна діяльність контролора не залежить від ради міністрів. Однак ревізійне справоздання передается в Раду!

Контроль в Росії немає і незалежний контроль це—фікція...

Контроль несе відповідальність за чужі гріхи, і покутує їх.

Фонди, що зветься недоторканими, витрачаються так: з недоторканого фонду на потреби селян в Польщі—витрачено п'ятсот тисяч карб. на ремонт театру в Варшаві.

У контролі зв'язано рука і безодповідальні розпорядки кредитів не б'ється зв'язаного по руках і ногах контролора.

Справоздання контролора тільки записує в протокол своє вільне хвалявання, що не дається ні на закон, ні на "сметный" правила.

Росія—бідна країна, але країна з величезними потребами.

Однак, уряд уперто відмовляється давати Думі справоздання і контроль, що належить їй по закону—існує тільки по імені.

(Оплески з лівого боку).

Докладчик Годнев дає пояснення, через що комісія не визнає сиан державних титулів за деякими журналістами департамента держ. економії. Дальші промови—Фаворського, Давяньського і Томілова—мало цікаві.

ВЕЧІРНЕ ЗАСІДАННЯ.

Голова Родзянко.

На черзі обміркування заяв міністра внутрішніх справ по запитанням про Толмачова.

Пилипенко від імені октябристів оголошує таку формулу: "Висловлюючи жаль, що об'єднаний уряд вчасно не вжив заходів в порядку огляду проти незаконних вчинів Толмачова, що перешкоджав одеским професорам виконувати свої службові обов'язки, Дума переходить до чергових справ".

Після промов Нікольського і Герасимова приймається формула октябристів.

По другому запитанню,—про вибори в Одесі,—Пилипенко від імені октябристів вносить таку формулу:

"Верути на увагу, що під час виборів в Держ. Думу в Одесі Толмачов допустив незаконні вчинки, що порушили волю виборців і що це незаконні вчинки визнає товари мн. внутрішніх справ, Дума визнає необхідним, щоб наперед центральна влада вчасно вживала заходів проти таких випадків місцевих агентів, що порушують правильну і законну течію виборів".

Після оборони Толмачова Тимошкіним формула октябристів приймається.

Далі октябристи вносять негайне запитання з приводу конфіскації газет за замітки про Распутіна.

Першим підписав запитання Гучков. Після пояснень гр. Ігнат'єва по незначному запитанню про рабфакт, ставиться запитання про Распутіна.

Негайність оборони Гучков.

Гучков і Волод. Левов в своїх промов дивуються, через що заборонено писати по газетам про Распутіна. Що це за особа така. Коли преса розкриває правду,—чим же це пагано?

Мета запитання вяснити всі ці питання.

Негайність і саме запитання приймаються одгоголено.

Далі вислуховують пояснення тов. мн. Золотарьова по запитанню про провокацію Хорольського на донецько-юрьевський заводі.

Обміркування пояснень відкладається до сідуючого засідання.

Засідання закривається.

Державна Рада.

Головою Акімов.

Прийнявши п'ять невзначних законопроектів в редакції Думи і передавши в комісію законодавчих думок законопроект про встановлення обмежень, що до охоти на соболя, Рада починає обмірковувати доклад особливої комісії про введення загальної освіти.

Від імені уряду етат секретарь Кокочев заявляє, що уряд підтримує погляди Думи і фінансової і особливої комісії Держ. Ради про те, що кредити, потрібні для народньої освіти, можуть і повинні бути зафіксовані.

Коли Рада рішє поширити фіксацію на обидва відомства, то й ця думка уряд поділяє цілком.

Обер-прокурор вивчає необхідність фіксації кредитів на церковно-парафіальні школи, і доводить про величезне значіння їх в справі народньої освіти.

Продовження обговорень—з сідуючому засіданні.
Під час обговорень в ложі міністрів був, майже, весь кабінет.

ПО РОСІІ.

— Школи в Польщі. Тепер в Царстві Польському рахують 33 урядових середніх мужських шкіл, 25 з них були ще в 1869 році, а останніх вісім нових було всього тільки й було одкрито мало не за півстоліття. Вчителів рахують 665. В цьому вчительському персоналі поляків всього 68, а зараховуючи до цього числа 23 вчителів польської мови. У 8 гімназіях і 2 прогімназіях зовсім не навчають польської мови. Цікаво, кого з найбільшого призначають за вчителів польської мови в гімназіях, прогімназіях і реальних шкіл. Так, на цих посадах служать бувший чиновник губерньського правління, бувший письменник гімназій й інші особи без відповідної освіти (Речь*).

— Перед виборами. Не так давно в Нижегородському повіті по ініціативі губернатора Хвостова зроблено багато трусів. Потрушено самих рижноманітних осіб в повіті: священників, лікарів, страхових агентів, вчителів початкових шкіл, селян хліборобів і т. інших. Виявляється що труси ці були підготовкою до виборів. Потрушено як раз саме тих обиватель, особливо селян, які були виборщиками в одну із трьох Державних Дум. Ці труси повинні були дати їм заціпку для ульнення од виборів найменших осіб. Наслідками цих трусів було те, що губернатор, на підставі положення про охорону, вимагав ульнення з посади повітового земства чотирьох осіб: лікаря, другого лікаря, ветеринарного, агронома і страхового агента. Вина агента, як виявилось неофіційно, була в тому, що він—брат члена Держ. Думи, партії народньої волі, і що в нього знайдені передвиборчі до 2-ї та 3-ї Думи кадетські відозви.

— Шкільні справи. Міністерство народньої освіти оповістило, що з осені 1912 року од женщин докторів медицини закордонних університетів, допускаючи їх до екзаменів на лікарів в Росії, будуть вимагати таких документів: диплому на лікаря од закордонного університету, свідоцтва про скінчення повного курсу російської жіночої гімназії або нішної по правам рівної їй середньої школи, свідоцтва про додаткові екзаменів із курсу хлоп'ячих гімназій—із фізики, математики, російської, латинської і одної з вояк мов. Особ єврейської віри будуть допускати до екзаменів тільки в Одесі та Києві, а в інших університетських городах тільки тих з євреїв, хто має там право жительства. (В. В.*).

— Смерть графа Д. А. Милогіна. 25 января в своєму маєтку поблизу Симіза, помер на 96 році життя видатний діяч "єпохи реформ" в Росії гр. Д. А. Милогіна. 23 января померла на 90 році життя його жінка.

З іменням Милогіна як військового міністра зв'язано заведення в Росії військової повинності. Він був прихильником заміни рекрутчини загальною військовою повинністю. Це за ірпідата Милогіна гаряче обстоював потребу порівняти всі осолова що до військових обов'язків. Видержавши довгу й тяжку боротьбу з реакціонерами, він довів цю справу до краю—в 1874 році був виданий "Устав о воинской повинности". Далі він багато турбувався про те, щоб строк військової служби був скорочений. Коли його призначено було за військового міністра, був 12 літній строк служби, але він скоротав його до 6 років.

Крім того він багато уваги оддав реформуванню офіцера, турбувався про підвищення їхнього освітнього рівню. Він заводив євнерські школи, заміняв кадетські корпуси військовими гімназіями.

Дуже турбувався Милогіна також про поліпшення садатського побуту, ширит між ними грамотність, обмежує кару на тіло, кулачню розправу. Він же одкрив перший не тільки в Росії, але і в Європі жіночий медичний інститут. Родився Милогіна в 1816 році, учився в університетському пансіоні. 1845 році був за професора військової академії. В 1860 році Милогіна було призначено за товариша військового міністра, а через рік за міністра. На цій посаді пробув він 20 років.

До старости своєї Милогіна зберіг ясний розум і живий інтерес до російського життя.

— Всімі зв'язні. Міністерство доріг порадило начальникам доріг розпорядитися, щоб студентів та учнів середніх шкіл не приймали влітку за конторщиків. Можна дозволити приймати студентів—університетів за конторщиків підгородних поїздів.

— Попечитель варшавської шкільної округи дозволив одкрити 7 нових початкових єврейських шкіл.

— На пам'ятник російському відомому письменникові І. О. Гончарову в Сімбірському айбані 54.504 карбованці. Архівна комісія оповістила конкурс на збудування дому імені Гончарова для просвітних інституцій.

— Міністерство народньої освіти поставило неприхильно до питання про заснування у Вільні університета. Воно ажогується, щоб в Мінську було одкрито політехнікум.

— Поліцеймейстер в Ростові на Дону капітан Іванов вивз підписку од

всіх хазяїв друкарень, що вони не будуть друкувати видав без твердих знаків, вважаючи таке писання безграмотним.

(В. В.).

Маленький фельетон.

"Воля" октябриста.

"Тяжкі й моторшні часи переживає Росія. Глибоко схвилювана народня совість... Якій темі привиди середніх віків з'явилися перед нами! Негаразд діється в нашій державі... Чому ж нічого не діє державна влада?"

І так пише.

— Свят, свят!.. Пом'яни, Господи, дара Давид!—хреститься турбований російський обиватель, чуючи все оте.—Певне щось страшне сталося, коли сам товстошкурый Олександр Іванович Гучков "возопив". Чи не гапоць,—крий, Боже,—хмарою єно анов на Росію? Чи може анову влімається революція. Чи Землі-хан з Кавказу перебрывся до столиці?"

Мусимо заспокоїти заляканого російянина: японець і Землі-хан поки що покладає не заціпати столиці, а революцією й не пахне.

А що Олександр Іванович "вскипль", як той "Вульонь", то час би вже й звикнути до несподіванок з боку октябристського ватажка.

Находить на людину часом.

Сидить-сидить тихо, сумирненько, начальство шанує, як тата з мамуною, прибуточки вираховує, поволі кладуєчка на рахівниці (вони, бач, в гільдєвських),—і раптом:

— Хочу з англичанкою воявати, бурам помічи дати.

Тато плаче, воя плаче, але Олександр Іванович небаганий.

— Моєму ідраву не перечь!

І где, й вояє, хоч йому до тих бурів стільки ж дла, як Голозобову до недоторканих російських депутатів, або Тимошкіну до театрального мистецтва.

— Але ж він,—провадить своєї сподоханий обиватель,—міністрів пробирає за "бездієвність влади". А че-ж...

— Це байдуже,—відповімо обивателю,—і походить з того самого джерела, що й воявничий настрої в бурьських патріотизмом.

Адже ж недавно ще до нього аверталось:

— Олександр Івановичу, а коли ж ма почнемо оджукувати свій документ а уйма "свободами"?

Та п. Гучкову не до того було.

— Одчепитесь, зараз хочу начальство поважати.

— Олександр Івановичу, познаходжено нові данні про засудження соціал-демократичних депутатів.

— Напльваті!

— Про вбивство деп. Караваєва.

— Мене не обходить.

— Недоторканого депутата Кузнецова торкають.

І раптом—хочу міністрів "пробрать".

— Та що ви, Олександр Івановичу? а віщо?

— А мені яке діло? Хочу та й край. Он градоначальник наплав арешт на "Голос Земли" та "Вечернее Время" з "Герольдом" за передрук з "Голоса Москвы". Хел! Распутіні ціня яка, подумаш. Мене можна в газетах заціпати,—чому ж його не можна!

— Та побійтесь Бога, Олександр Івановичу! Чи не диво! Що-ня тах газет штрафовано скільки вгодно й за Лідора, й за Гермогена, й за вибори, й за голод,—чому ж імено сьогодні вам не догодили ті міністри? Бог із ним, і з тим Распутінім!

Ні,—хочу" та й годі,—як зазявся.

І в результаті—вищенаведені "вопли".

Але ми знаємо також, що, не вважаючи на своє природне купецьке "самодурство", п. Гучков проте людина з біса хитра, тому й "вопли" його мають, коли хочете, й "більше тонкую, политическую причину", мовляв Амос Федорович Ляпкин-Тяпкин.

Он бесарабський депутат, п. Синадіно, впеває, що Дума—то гарна декорация та й годі.

— Народі платять денєжки і самоуслугається (sic!) тьмъ, что въ Думъ льяются красивые рѣчи, даются всеяродныя представления. А дла вершатов вовсе не в Думъ. І депутатский кондергт никакого абсолютного значенія не имѣетъ."

Ну, що до значіння, то як для кого, то "имѣетъ", бо, коли б не мав, то ні союзники, ні націоналісти, ні октябристи не порили б такої гарячки перед виборами аж до прохання про "воздѣльство".

Та й для виборців: "представленіе представлень", а проте,—пожалуйте на дугундеръ", панове депутати, й розкажіть лишень, що ви там робили в тій Думі за дла нашого благоденствія.

То й не диво, що п. Гучков почав "воплить" про тяжкі й моторшні дні, про народню совість та середняківі примари.

Знає дла, на яку принаду ввійма ти виборця.

ПО УКРАЇНІ. У КИЇВІ.

— Українське Наукове Товариство. При твї організувалося етнографічна комісія. Головою обрано О. Шрамченка. Порішено приступити до видання етнографічних матеріалів особнім збірником, редакцію якого доручено О. Шрамченкові. Рішено звернутися до всіх, хто интересується українською етнографією, аби вваля участь прапями і присиланням матеріалів.

— Пам'яті О. С. Пушкіна. По ініціативі правління київського товариства умілості і літератури в неділю, 29 января, в 10 год. ранку одслужено буде у Владимирському соборі заупокойну літургію і після неї панахиду з приводу 75 ліття адня смерті Олександра Сергійевича Пушкіна.

— Засідання т-ва Нестора-літописця одбудеться в неділю, 29 января, в 7 г. вечора, в У аудиторії унта св. Володимира. Зроблено буде такі повідомлення:

1) Чл. кор. В. С. Кульженко: "Второй Всероссийский Съездъ художниковъ въ С.-Петербургѣ, 1911—1912 г." 2) Д. чл. А. А. Назаревский: "Изъ исторіи старинной русской повѣсти. (Сказаніе о молодці и дѣвѣ" и "Повѣсть о старомъ мужѣ и молодой дѣвѣ").

— Село Столишино. Офіційно оповіщено, що київське губернське по селянським справам присутствє постановило: село Злодєвку, трипільської волости, київського повіту, переіменувати на село Столишино.

— В думі. На засіданні київської городської думи 25 января дума доручила гласним Демченкові і Вурчаківі просити Д. І. Піхна щоб він допоміг киянам в справі лівобережної залізничі од Могильова до Києва. Справа ця буде розглядатись в міністерстві доріг 14 февраля. Одновременно в думі буде розглядатись справа конкурентної лінії.

Далі дума постановила копать артезианські колодязі в садби Олександрівської лікарні, на Звіринці, на Петропавловській площі і в либедському уязетку.

— Про побачення з в'язнями. Головне тюремне управління повідомило начальника київських тюрем, а також і інших, що в деяких місцях чини прокурорського догляду дозволяючи побачення з політичними і уголовними в'язнями, ставлять при цьому умову, щоб при побаченні був сам начальник тюрем.

В таких випадках начальник тюрем одмовляються бути при побаченні, вважаючи наказ прокурорського догляду незаконним. З приводу цього головне тюремне управління пояснює, що чини прокурорського догляду мають право вимагати цього в найбільш важких випадках. І начальники можуть одмовлятися від цього тільки тоді, коли вона заняті іншою роботою.

— Київський губ. статистичний комітет авернувся у київську губ. земську управу а проханням подати до 30 января відомости за 1910 рік про число осіб, які заняті в земських статистичних і оціночних комісіях, а також про плату їм і про видатки на оціночну справу.

— Нові пошти. З 16 января 1912 року одкрито поштові операції (за винятком переловів) при таких волостних правліннях на Київщині: великопольському, ковалевському, єврейському і узянському (васильківського повіту); в ольховецькому, пустовитовському і селищському (каміньського повіту); вергуновському і худяківському (черкаського повіту); тальянському (уманського повіту).

— Справа про розтрату. В київській судовій палаті з участю сословних представників розглядалася справа бывшего завідующего ерковским земским черевичним заводом Андруевича, якого обвинувачували за розтрату 969 карб. 21 коп. грошей, вичручених від продажу черевичів і інших річей. Судова палата призначила Андруевича виваувати і засудила на один рік у арештантській оділення з позбавленням прав.

— Ревізія волинської земської управи. Для ревізії волинської губерньської земської управи командировано в Житомир ще ділопроизводителя канцелярії ген.-губернатора Н. Бакітина.

— Зал.-дор. крадіжні. Зал.-дор. поліція на станції Київ І анов викрила зал. дор. крадіжки товарів. Кілька часу тому з управління ташкентської зал. дороги була звістана про великий транспорт риби з станції Камышлябап. З цього приводу а станції Київ І були зроблені заходи. Незабаром на ст. Київ прабули вагони риби, за якими прийшов чоловік з паспортом на ім'я Пондьякова. Пашпортом підчищений, за що оставяного і було арештовано. У арештованого внутрушене білет на ім'я помішника начальника ст. "Аральское Море" Василя Шумілова. Кажуть, що він дієсно пом. начальника ст. і рішнв, щоб поместитись дорогою, заслати десь галеку б вагонів з рибкою. Для цього він вивз у кондуктора документи і підчистив місце одравки і фамілію получателя. Таким чином, риба, замість Уфи, йшла в Самару, замість Свяжелька, Тули, Мирозовки,—була одравлена у Київ. Разом з цим він написав своєму родичеві Попелу листа, в якому вказав адресу, куди одіслано рибу і щоб він її одержав на станції. Пошел виважав в Тузу, Самару і там продав рибу з 6.000 карб. Шумілов же в цей час подав про-

Слєптин.

хання про увільнення його з ташкентської дороги і поїхав у Київ, щоб тут одержати останню партію риби. Але тут його арештували. На запитання слідчих властей, де гроші Шумілов одмовився сказати. Щоб встановити особу Шумілова, у Київ приїзжав помішник начальника комерційної служби ташкентського зал. дороги. Ташкентська зал. дорога мала від цього до 10.000 карб. втрати.

Душогубство. Вчора вранці в будочній на Межигірській улиці д. № 54 булочник Є. Рибчук, оглядаючи свій револьвер, невароком вистрілював і вбив другого булочника Алешіна, 30 років.

Безправні. В плоському участку арештовано 17 безправних євреїв.

3 Київщини. Трамвай. В городі Умані незабаром розпочнуть будувати трамвай.

3 Волинні. Убивство. Недавно в селі Новоселиці знайшли труп селянки Д. Метлицької, 38 років. Вона ввіса на мотузку.

Було слідство. Після слідства виявилось, що з Д. М. жила рідна дочка Настя, москвичка. Дочка з матір'ю жила погано. Підчас сварки дочка задумала матір, а потім сама повисла її, щоб не догадалися, що вона вбила. Та на слідстві вона призналась і її арештували.

3 Чернігівщини. За землю. На Чернігівщині частково трапляється, що родичі вбивають один одного за землю. Оце недавно в борзнянському повіті брат убив брата за те, що останній віврив хліб з землі, за яку вони судились.

В котопольському повіті два молодих вельжі зарубали дядька й тітку за те, що ті хотіли передати свою землю приймакові.

3 Полтавщині. «Приятелі». Недалеко од Яготина, пярятинського повіту, пиячила компанія, між якою був управляючий маєтком пані Агеєвої, П. Негребський, який мав чимало грошей. Після вивощив приятелі посули. Коли ж на другий день Негребський прокинувся, у нього один з приятелів украв 1000 карб. грошей. Стати трусити та грошей не знайшли.

Учительська семінарія. Селяне м. Березівки, прилучського повіту, продали почитателя кавської шкілної округи, щоб там було одкрито учительську семінарію. Почетелеть прохання одкинув через те, що м. Березівка дуже глухе місце, за 50 верст од повітового города, і зовсім незручне для вчительської семінарії.

Пам'яті Чубинського. На баричпольському історичному кладовищі імени Є. П. Кияшова, в 38 роковини а дня смерті відомого українського етнографі П. П. Чубинського, 16 января була панхихда.

П. Чубинський родом з Баричполя; родився 15 января 1839 року, помер 16 января 1884 року.

Після скінчення київського університету в 1861 р. його вивалили в архангельську губернію. Тут він обслуговував з боку етнографічно-економічного базейна Північної Двіни та Печорський край. Видатною його працею єсть 7 томів «Сборникъ матеріаловъ», в яких він обслуговував Україну.

На панхихді була його жінка, приятель і син-професор М. П. Чубинський, який приїхав з Петербурга.

Шевченкове свято. У Великий піст полтавське т-во «Ваня» має улаштувати в городському театрі Шевченківське вечір.

3 Харківщини. Допомога. Департамент хліборобства призначив волчанський повітовий земський управі 1.500 карб. допомоги на організацію показних полів і участків, із земських коштів на цю справу призначено таку саму суму. Показні поля закладатимуться на розверстаних надільних участках.

3 Катеринославщини. Школи. У всіх відповідних школах на Катеринославщині учяться тепер 10.297 школярів і школярки.

Земський телефон. На Катеринославщині тепер уже окрізь єсть земські телефони. Ці телефони пеують селяне: діти робивають чашечки, а парубки ріжуть дріт і продають.

3 Херсонщини. Становище робітників. На початок минулого року на всіх криворізьких залізних рудниках працювало коло добування руди 8.241 робітник і коло вничій роботи 3.466 душ. Перевічено один робітник заробляв од 260 до 440 карб. на рік. Домів для робітників було 218 на 11.100 душ, семейних домів було 427 на 1.065 семей. Лікарень було 10 на 221 душ, прийомних покоїв 16 на 45 душ, лікарів постійних 9, наїздних 24, фершалів 40 і акушерок 4. Витратено на лікарську допомогу 140.989 карб. Стационарних слабих було від нещасливих випадків 1.796, а амбулаторних—од нещасливих випадків 5.548 і від хвороб 46.578. Робітничих шкіл було 13 на 738 учнів пра 24 учителів.

Суд. В Єлисаветграді розбиралось діло робітника М. Волкова, якого обвинувачували в душоубстві та грабунку М. Пугачевської. Стала розважувати мішок з «вещественними» доказами. Мішок був запечатаний і він було ціле. По опису в мішку повинно було бути: жіноча сорочка окришана, розвізана кофта, віз, піджак, брови та чиривки. Коли ж розривали мішок, то там знайшли—

кілько скатерть, хусток та під наклеюю ножа.

Суд одкладено на далі.

Дар. У Херсоні мліонер Калачевський, власник копалень в Кривому Розі, подарував велику суму на содержанию і абудування трьох шкіл для дітей його робітників. Школи абудують такі: селсько-господарську, реальну та штейгерську.

3 Кубані. Нафта. За ввесь минувлий рік на кубанських нафтових промислах видобуто 7.933.875 пудів нафти. З них на участку № 489 Андреева видобуто 3.583.928 п., на участку № 3 того ж Андреева 3.203.400 п., на участку № 16 Салткова 566.126 п., на участку № 555 товариства Шіш 235.500 п. і т. д. Зосталось на початок цього року в запазі 147.625 пудів.

Галичина.

(Од власного корреспондента).

Вшехольяки виступили в спільного семейного клубу ліній демократичної і заснували окремих клуб, вибираючи Глобінського на голову. Головна причина заснування окремого клубу бажання мати свого репрезентанта в конференціях голов клубов при польсько-українських переговорах.

Галичанам позиває «Прикарпатську Русь» за клевету! «Пр. Русь» вдумала, що Галичанам* запомог-ге матеріально митрополит Шептицький. Галичанам* пише, що це неправда і подає в суд скаргу на «Пр. Русь».

Обструкція українська була знов на суботнімих засіданнях. Дудкиевичівці це перед тижнем не ходять на засідання сейму, а королівці в обструкції не беруть участи. В польсько-українських переговорах, як передають часописи, вступила зміна на краше. Найбільш спірною точкою є процент мандатів. Українці опустили до 30 проц., а поляки не хочуть більше дати, як 26%. Що до інших пунктів здається, можливе порозуміння. Українці згожуються на поділ національний, а більшість поляків також проти нього не мають нічого.

В Коломиї засновано недавно нове товариство «Рідна Хата», призначене для підрядчиків державних слуг ремісників і свідоміших міщан. Тво має касино-просвітно-запозомоговий характер. Призначінням його є відіграти середній верства українського населення міста від чужих, ворожих національному розвитку українців, організацій, залучити їх в одну громаду, пробудити культурні інтереси, поглубити національну свідомість. Крім того товариство має на длі й матеріально запомогати своїх членів, відіяти беззворотні запомоги і безпроплатові позички з спеціального фонду запозомогого і фонду похоронного.

Коляда на культурно-просвітні цілі. Підчас рідвяних свят аложено в тернопільських і сусідніх повітах, як коляду 1416.61 кор. на салдуціці цілі: на фонд «Рідна школа» 482.51 кор., на «Селянську Бурсу» в Тернополі 804.27 кор., на копиченецьку гімназію 29.36 кор., на чортківську гімназію 53.36 кор. і на збрержеську гімназію 45.14 кор.

Чистка українських учеників в учительських семінаріях. Всі східно-галицькі учительські семінарії є утравчівчаними. Приймають туди не більше, як 30 проц. учеників українців та й тих «чистять» так, що вичають тільки одиниці. В тернопільській семінарії з приготовляючого класу вивають аж 8 учеників—українців, як «неспособних», а тільки одного поляка, а в львівській семінарії учеників-українців виставили двоїк з польської мови.

В львівській повіті мексифілія ширить видрукванні в Росії, нелегально до Австрії перевезенні, відозв.

Сонце Руїни трагедію козацької України в 5 діях Василя Пачовського, виставляв театр «Руської Бесіди», під дирекцією Стацька, 28 січня у Львові, як частю юбилейного святкування «Руської Бесіди». Трагедію цю було нагорожено першою премією на конкурсі віділу краєвого. Театральна критика доєсть прихильно відіається про саму трагедію, а про виконання її на сцені труппою Стацька звачає за лішне не говорити.

Нарешті Польські соц.-дем. виявляються ходити по прийомних покоях маршалка й намістника та представляють їм кривди праючого люду від польської шляхецьких проектів виборчої реформи до сейму. На аудієнції у маршалка польські соц.-дем. посла, на чолі з Дашинським, ввазували йому між иншим на те, що українці, обороняючи демократичну реформу, мають за собою весь народ, соц.-дем. посла, може через те, що не придбали собі в цій справі хоч би частини народу, гровили маршалкові шукати у Відні помічи проти сейму.

Бойкот польщини в народних школах. Ідею бойкоту польщини в народних школах порушили на вічах в справі виборчої реформи до сейму посол до парламенту П. Михайло Петрицький. Революції в цій справі прийнято на вічах в Количинцях, Пробіжній і Гусятині. Що є таке польщина в народній українській школі про це коротко не можна пояснити. Коли читач пригадає собі Грайвєську історію, то—більше менше—буде мати поняття про те, що є польщина в школі.

Клерикальна організація. В Коломиї

заснувалося товариство «Св. Івана Милостивого», яке постановило собі добродійно автономові задачі серед нижчих верств населення міста, се б робітників і слуг. Статут постановляє, що членам товариства не вильно, без дозволу віділу, належати до політичних партій, або иншими словами—членам вильно належати до тієї політичної партії, до якої випахнуть темних людей їх пастірі з віділу товариства.

Сполучені держави американські.

(Од власного корреспондента).

Товариство українських емігрантів в Н.-Йорку «Русько-Народний Союз» мало в кінцем 1911 року фондів на суму 89.706.66 доларів, а того на окремі фонди припадає: сиротинський—46.425.68 доларів, резервовий—24.624.88 доларів, народний—4.364.16 дол., бідних—6.733.86 дол., еміграційний—2.013.70 дол., розпорядимий—5.544.88 дол. В грудні місяці 1911 р. союз мав приходів 14.841.09 доларів, рождів—виплата померлого, запозомог і пр. 18.343.89 дол.

Друга організація українських емігрантів «Руський Молодчий Союз» в Н.-Йорку мав у грудні 1911 р. приходу 436.12 дол. разходу 128.00 дол. (посмертне) стаг. каси з кінцем грудня 1911 р. вивоєв суму 14.359.19 дол.

З нагоди шашневичівського свята, яке наші емігранти скрізь святкують, ваджево ювілейний фонд на школи в старім краю (в Галичині). 18 січня 1912 року було вже зібрано на цей фонд 161.96 дол.

На читальний дім в Пеняні в Галичині зібрано тут серв відходів з того і близьких сел 227 кор.

Фонд ім. О. Н. Стефановича на «Рідну школу» в Галичині вивоєв з кінцем грудня 1911 р. 1117.55 дол. На пам'ятник Стефановичу зібрано 228.00 дол.

Чи пам'ятаєш, мила
Ті квіти степові,
Що рвати їх любила
Ти вночі майові?...
І срібну млу на горах,
Де котяться Дніпро
І неба—в яєних зорях—
Влакити з шаптро?...
Долину, де могила,
Над нею два хрести...
Чи пам'ятаєш мила,
Чи вже забула ти?
Валерія Гнорградський.

Економічне життя України.

Наші синдикати.

Поліпшення промислової кон'юнктури в останніх часах одбилось дуже корисно на діяльності українських промислових синдикатів. Давні синдикати поширили свою діяльність, а разом з тим народились ціла низка нових синдикатів. Тільки з одним синдикатом мало не трапилась біда—з синдикатом «Продмета». Де-які товариства, які брали участь у синдикаті, поставили вимогу, щоб ім було дозволено виробляти більше продуктів, ніж регла. Рала синдикату на це не згожувалась—і синдикат мало не розпався. Але згодом члени синдикату прийшли до порозуміння, і тепер умов знов підписано ще на три роки. В результаті синдикат знов повисив ціни на залзо на 10 коп. на пуд.

Що до таких старих синдикатів, як мішечний та цементовий, то вони добре використовують теперішнє становище промисловости. Мішечний синдикат підняв ціни на пуд мішків з початку до 10 р. 70 к., а згодом і до 11 карб. Фабрики цементу об'єднались у кілька районних синдикатів. Так, цементові фабрики в Ростої, Новоросійську, Бахмуті, Амвросіївці і Генічеську об'єднались у синдикат і підняли ціни на цемент. Уживались і-які заходи для боротьби з синдикатом, але з того нічого не вийшло.

З інших нових синдикатів треба згадати про синдикат лісопромисловців, що заснувався в Балті: його заходами ціни на дубовий ліс підскачили дуже високо. У Ростої заснувався синдикат цегелени: витрачаючи на 1000 штук цегли 8 карб., учасники синдиката продають її по 28 карб. Останніми часами заснувався також конвентний синдикат, до якого ввійшли, між иншим, фабриканти з Одеси й Харькова; мета синдикату—побільшення ціні і боротьба з банкрутствами.

Опріч згаданих, у нас ще народжується синдикат дахової бляхи. Переговори про заснування такого синдикату ведуться в нас вже від 4—5 років, але досі вони не доводили до бажаного наслідку. Аж тепер, коли синдикат «Продмета» продовжив своє існування ще на 8 роки, сподіваються при ньому заснувати й бляшаний синдикат.

Поруч з розвитком синдикатів розвивається й концентрація промисловости. Останніми часами надійшли звістки про з'єднання петербурзького цвяхового й дрогоного заводу з українським Донецько-Юрьїнським металургічним товариством, яке ще давніше поглинуло царинський урало-вольський завод. Тепер Донецько-Юрьїнське товариство об'єднує 26,5 проц. усього пролажу синдикату «Продмета» й 23,4 проц. усього державного пролажу сортового заліза в Росії. На трьох заводах товариства працює більше 10 тисяч душ робітників.

За кордоном.

Турецько італійська війна.

Ще з часу завоювання Айн-Зари, місцях два тому, італійці не живають ніяких серйозних заходів проти турків в

Триполі, бо командуючий італійським військом генерал Канева хоче наступати на турків тільки на весні, а тепер зміцнює лінію оборони.

Тепер італійці мають в Триполі і Киринаті більше 110.000 душ: 83 батальони піхоти, 11 ескадронів кавалерії, 40 батарей артилерії. Тепер вже в Африці італійського війська більше половини. За чотири місяці війни вони відвоювали смужку всього на 20 кілометрів ширини в Триполі і на 10 в Киринаті.

Турція одмовилась від посередництва Росії в конфлікті з Італією.

Турецький уряд постановив закрити в Турції всі італійські банки.

Турецькі офіцери, що повертались з Триполі розказують, що араби багато помагають туркам на війні і вбивають завше італійців, взятих в полон.

Революція в Китаї.

З Пекина повідомляють, що Юаншанський телеграфував республіканському урядові про згоду династії зріктись трону на таких умовах: за імператором лишається його титул, імператорським прадамам оддаються звичайні пошани по ритуалові, жалування імператорові признає республіканський уряд; вся власність імператорської сем'ї лишається й на далі за нею, за князями і дворянами лишаються їх титули; маньчжурам даються однакові права з китайцями.

Де-які газети повідомляють, що в Мукдені сподіваються великих розрухів. Маньчжурські і монгольські князі постановили обнародувати наказ про самостійність Монголії.

Коло гирля Ялу революціонери розбили урядове військо.

Будівляння священників в Франції.

Після одніння церкви від держави в Франції, коли перестали видавати жалування духовенству, багато священників лишилось без усіхх засобів до життя та страшно бідує. Серед них тепер з'явились священники—слосарі, столяри, малари, шевці і т. инш. В одному селі в Бретані священник дуже добре куравує хворих селян, але його за це було оддано під суд і тепер він має сидіти в тюрмі чотири місяці, на штраф продали всі його пожитки.

Останні вісті.

(З газет та по телеграфу).

В царинському монастирі.

ПЕТЕРБУРГ. З Царидина повідомляють, що священникові Єгорову, відомому прахильникові Іліодора, саратовська консисторія наказала вихати в Кузнецк в 24 години. Новий саратовський єпископ розпорядився закрити для мирян монастирське подвір'я в Царидині. Завідувать ним наставлено відомого ворага Іліодорового священника Страхова.

Хуртовини.

ПЕТЕРБУРГ. З Омська повідомляють, що в петропавловському повіті підчас великої фути 19 января амерзало 50 душ.

З Ішима: З під свігу викопано 44 трупи з тих, що змерзли підчас хуртовини.

Всякі звістии.

ПЕТЕРБУРГ. В Троїцьку омська судова палата засудила на рік у кріпость киргизького поета Дулатова за збірник віршів.

Проф. Мігулін подав рапорт ректорові, що через хворобу серця, а також бажання уникнути скандалів, він на який час припиняє читання лекцій.

МОСКВА. Комітет по прийому французьких гостей заклопотаний тепер тим, як уникнути того безладдя, що було підчас прийому англійських гостей. Гласні з крамарів і шинкарів приводили на обід і раут своїх тець та своачок, захоплювали чужі місця, пороскрадали квітки і всякі прикраси, всього більше ніж на 2.000 карб., забирали конфети.

ОДЕСА. Сюди приїхала, втішки од батьків з пирковим артистом, дочка єлисаветградського поміщика Терпелєва, 14 років. Вона хотіла повінчатись з своїм коханцем, але за 5 хвилид до віщя артиста арештовано.

Справи преси.

ПЕТЕРБУРГ. Судова палата закрила журнал «Звезда» за шкодливі напрямки.

Редактора газети «Звезда» Пономарьова за випуск герцомайського номера присоужено на 6 місяців в тюрму.

Конфисковано число другого видання «Виржевнхх Вѣдомостей».

Потрушено в редакції журналу «Наша Заря» і у літератора Львова-Рогачевського.

Арештовано на три місяці редактора «Печатного Дѣла» за невилапту штрафу.

Редактора «Русского Знамени» Дубровина присоужено до штрафу 50 карб. з заміною арештом на 7 днів.

В Самарі општрафовано «Волжское Слово» на 100 карб. за звістку, що голодні татарн харчуются дохлятивою.

В Пермі општрафовано «Пермский Край» на 500 карб. Редактора за невилапту штрафу арештовано на три місяці.

МОСКВА. Конфисковано «Утро России»; редактора позивають по 281 ст.

Конфисковано № 19 «Голоса Москвы». Редактора позивають по 1034 ст.

ЗА КОРДОНОМ.

Всякі звістии.

ПАРИЖ. В Шампані почався рух поміж робітниками на виноградниках. Робітники вимагають, щоб було поліпшено умови праці. В виноградниках тих хаянів, які не хотіли уступити, нароблено шкоди.

ЛОНДОН. 25 января в Англії урочище одеватковано столітні роковини народження письменника Чарльза Діккенса.

БРЮССЕЛЬ. Для одзначення століття бою при Ватерлоо, на тому місці, де йшов бій, єсть думаа поставити пам'ятник. На пам'ятнику будуть пограти: Наполеона, герцога Велінгтона, Влюхера і принца Оранського.

ВІДЕНЬ. Йде багато балачок про австро-російське зближення. «N. Ft. Presse» зазначає, що немає пунктів, в яких би інтереси Росії й Австрії суперчили один одному.

Література, наука, умілість і техніка.

— Нова книжка. У Львові «Руське товариство педагогічне» видало нову книжку д. Івана Петренка—«Малі Козаки». Історичне оповідання з часів Хмельниччини.

— «Літературно-Науковий Вістник». Вийшла перша книжка українського місячника «Л.-Н. Вістник» за січень 1912 р. Зміст книжки такий: Леся Українка; Хвиля.—М. Кочубинський: Тини забутих предків (оповідання).—О. Олесь: Тихого вечора (етюд).—В. Павейко: Історіософія Канта.—О. Кобиллякська: Через кладку (повість).—К. Шпирольський: На руїнах Вакоти.—Гр. Чупринка: Апотеоз, Сиви землі.—Мак. Сєвдерко: Протестанти (хроніка семінарського життя 80-х років).—Мих. Грушевський: На українській темі («Мазешиство» і «Богданівство»).—П. Тичина: Поезії.—М. Євзан: Здобутки української літератури за 1911 рік.—Д. А.: Українська артистична виставка у Києві.—М. Вороний: Очам.—П. Тевянюк: Рожєв та мрії.—Фр. Містралі: Спогади та оповідання, переклада Г. Чикаленко.—М. Залізняк: Головна федерація сучасного світа. Сполучені Держави Північної Америки.—Шолом Алейхем: Німець, оповідання, переказ Л. Вудай.—М. Гехтер: Українське життя в 1911 р.—Срєстатор: Епілог марканської справи.—Бібліографія.—Зміст II тому «Л.-Н. В.».

Бібліографія.

Дмитро Мякогон. Учителські гаразди. Нариси. Коломия. 1911. Стор. 70. Ціна 40 сот.

Нігде мабуть національна ворожнеча не набрала таких гострих до запеклости форм, як у Галичині. Змагання вшехпольців до розпядання зупеїного і безвагтункового нешасим, що через безглузду примху історії піпав під польську корингу, українським народом, не зважаючи на останні політичні уроки і перестороги, ще й досі зостається головним чинником в установі взаємовідносини двох братніх народів; майже щодня доводиться нам читати, до яких ексцєсів приводить те змагання пануючої нації. Відродження й розвій українського народу в Галичині йде не нормальним шляхом, а через терни й нетрі, в яких засіли й чигають вшехпольські людожери. Одиним з найбільш диких із тих нетрів, є нетрі шкільного питання в Галичині. Гаразд тямлю, що національна українська школа є наймогутнішою, а тому й найнебезпечнішою силою в боротьбі з людською когнигою, вшехпольяки найбільш енергійно докладають до нищення українського просвітнього будівництва, справляючи на цій ділянці справжній оргі утисків, знущання, переслідування. Звичайно, в цій лютій боротьбі найбільш перепадає тривалому свідомому учительству галицьких українських шкіл, і од «гараздів» д. Макогона, в яких він короткими, але яскравими штрихами малою долю «профєсорів» (так галичане звуть учителів),—тхне жахом. Учителів карують за те, що беруть участь в організації читальн («Щаслива дорога» й «Quod licet Jovi») за те, що не пускають у школу п'яного віята, людського похилача («Шкільна власть»), за знайомини з послом («Депутация»). За непорозуміння селян з підлічем («Вибгливий панчик»), за те, що під час перелику українське не хоче записуватись попискою («Конскрипція»); через такі утиски учительське життя обертається в справжнє пекло («В світ за очі», «Перша посала»). Коли ж учитель належить до панських похилачів, то від того вже несуть муку діти, бо добрий бук на неопікріних відиграє не останню ролю в низці вчтовничих засобів такого педагога («Дитячий бунт»); нехай читач пригадає тільки історію Грайса й його педагогічну діяльність. З «гараздів» д. Макогона один тільки й малоє нам відносини між учителем і учнями, далекий од усякої політики,—це гарненний нєрис «Брехня». Що ж до решти, то всіх їх прийнято наскрізь однією тенденцією—змалювати неможливу долю галицького свідомого вчительства на тлі запеклої національної боротьби пануючої і підвладної. Тому й не знати в цих нарисах великої художности, й складають вони здебільшого на докладні дописи. Отже, не зважаючи на це, книжка читається з цікавостю, і ми ціро радимо прочитати її тим, хто стежить за змаганнями наших братів по той бік кордону. Кожен десятий примірник книжки призначено на бурсу імени Грінченка.

Педагог.

Театр і музика

—Український театр. Сьогодні в театрі д. Садовського йде „Жидівка вихрестка“. Завтра по дуже цікавій програмі відбудеться бенефіс хора трупи. Буде виконано багато співочих і музикальних номерів з участю солістів співаків і М. В. Лисенка (рояль), та д. Воиновича (скрипка).

— Театр „Соловцов“. Сьогодні в театрі „Соловцов“ буде бенефіс адміністратора театру і артиста С. Т. Варського. Виставлено буде перший раз по відновленню „Ельга“ Г. Гауптмана в постановці відомого режисера Н. Попова, з участю д-ки Паскалової в ролі Ельги і д. Е. Павленкова в ролі графа Старженського. „Ельга“ піде без атракцій. Після неї виставлено буде комедія Г. Вара „Модні дами“ в постановці д. Соколовського. Ролі виконують кращі сили трупи.

— Городський театр. Сьогодні спектакль з приводу 75-ліття з дня смерті А. С. Пушкіна. Програма складається з апофеозу—живої картини з оперних типів по сюжетах А. С. Пушкіна, під час картини хор з д-ю Орловим проспівав „Requiem“ в межах Дж. Верді, 2—оп. „Русалка“ з участю кращих сил.

— Гастролі М. К. Заньковецької. Д-ка Заньковецька з 24 януаря знов грає в трупі д. Гайдамаки в Москві в театрі „Ермітаж“. Перший виступ в „Доки сонце зійде, роса очі виється“ відав поваий театр. Артистку тепло вітали і піднесли „хліб сіль“. М. К. буде грати в Москві до Велкого посту.

Кооперація в золотонішському повіті.

На Полтавщині першим золотонішське повітве земство зроумило вагу інструкторської автономної кооперативної інституції у своєму повіті. Воно запросило до себе інструктором досвідчено людину, котрий 1-го сентября минулого 1911 року—було доручено прийняти на себе інструкторські обов'язки.

Прийнявши ті обов'язки, п. Сумчевич астиг за чотири місяці провирити 32 крамниці і заснувати чотири нових; так що на золотонішському повіті в тепер 36 товариських крамниць.

Тепер цікаво буде зупинитись на справовданні інструктора п. Сумчевича, що було відчитано на загальному зібранні кооперативного з'їзду золотонішського повіту.

Цікаво, кажемо, тому, що на Полтавщині немає інструкторів, котрі подавали б до відому громадянства справовдання з своєї діяльності. З цих справовдань можна було в подробицях довідуватись про становище кооперативного руху і користь інструкторської автономії—якої так унікають, або навіть ставлять в розроже деякі повітві земства на Полтавщині.

У справовданні своїм на загальному зібранні, п. інструктор зазначив, що 32 крамниці для такої великої території, як золотонішський повіт, дуже мало. Що ж торкалось діяльності усіх тих товариських крамниць, то вона не відповідала тім ідеї—яку ставить собі кооперация: закупка доброго краму і продаж його повною мірою і вагою і по дешевій ціні своїм членам. Помічавсь відсутність якої небудь діяльності, байдуже відношення до початого діла і розуміння самого ведення діла. Багато председателів і членів правління не цікавляться своїми обов'язками і не стежать за ходом торгівлі своїх крамниць і даються на своє перебування в правління крамниць, як на якусь немилу повинність. Щотоводство в більшості ведеться погано і не вірно і тому бувають часто зловживання прикащиків, котрі на паперах показують фінтвний прибуток.

Були в справовданні на загальному зібранні п. інструктором зазначені такі факти: Після перевірки і відчиту виявився недочот за прикащиками: Мельниківського т-ва—718 руб. за 1909 рік і 300 руб. за 6 місяців 1911 р., Мойсенського т-ва—168 руб., Самовицького—188 руб., Буб. Слободського—214 руб., Демківського—118 руб., Савонозького—93 руб., Денегського—81 руб. і т. д. Відсутність строго організованої ревизійної комісії,—котра акуратно перевіряла б запис краму по крамовій (товарній) книжці з рахунками магазинів, як по своїй, так і продажній ціні, а також акуратно перевіряла б і такорувала крам у крамниці, аби не вийшло зловживання збільшенням баланса при такорированні краму (як це було зроблено на 800 руб. у В. Вуромці). Крім того записи у розходній касі робились зовсім невирні (в Денггах, Самовицях, Мельниках, Мойсеїдцях і инш.). Наприклад: одержують крам, скажемо у Вануцова, на 150 р., платять йому 87 руб., а решту на 63 руб. беруть в борг. Списують же по касі на сторянку видатків всю суму 150 руб.—63 руб. боргу скарбник лишає у себе на пам'яті, а тому, що п. скарбники часто міняються, то й дові лапається невідомим, за яким скарбником лічити перереход по Мельниках—152 руб., по Самовицях—188 руб., Савоїдцях—48 руб.

Виявились великі борги, залежі краму і т. и.

Розуміється, що помилки і всякі хиби при початку справи можуть траплятися. Можливі також і зловживання через недосвідченість у ділі людей, які контролюють справу.

Словом, кооперация на золотонішському повіті поки що пробуває в початковому становищі. Для поліпшення і закріплення кооперации, на думку п. інструктора необхідно:

- 1) Поставити на певний грунт щотоводство, 2) організувати ревизійні комісії з компетентних людей, щоб частіше перевіряти записи по книжках і прикащиків і цим уникнути розстрат, 3) прохати земську управу одкрити агаальний склад для краму і увирити у спілку всім товариствам, як це зроблено у прокурівському повіті Подольської губ.—де 52 крамниці дістають для себе усякий крам а свого складу при прокурівському повітовому земстві, 4) вивести з молди п'яństwo при крамниці, яке але одбавляється на розвиток діла, 5) визначити час для одмикання і замикавання крамниць і строго цього порядку додержувати, 6) не порушувати статуту, мапр. виходом зразу всіх членів правління, як це трапилось у Самовицях, Мельниках і инш. Через порушення статуту вважко буває встановити деякі непорозуміння у ділі і доплатити бувших членів правління, 7) прохати повітве земство давати повички деяким товариствам за 4—5 проц. і тим уникнути повички у приватних людей, яким доводиться платити по 12 проц. Взагалі за 1910 рік заплановано самих процентів у В. Вуромці 320 карб. і в Прохорівці 224 карб., 8) уникати проделів од поставщиків краму, як це роблять п. п. члени васютинського т-ва: перед тим як торгувати крам вони питають п. Г. та инших в Черкасах: вдасте 5 проц. нам, то будем брати у вас крам. П. Г. дає їм 5 проц. і ті ж 5 проц. кладе їм на відпущений крам т-ву. Треба пам'ятати, що навіть одне необережне слово може дуже пошкодити кооперативній справі, бо всякі чутки мають велике значіння у торговому ділі. Не дивно, що багато членів т-ва, довідавшись про таку недоброевістну закушку краму, виходять з т-ва забираючи свої паї, 9) улаштувати при товариствах бібліотеки з книжечками про кооперацию, селське господарство й садівництво; пробуджувати у селян інтерес до громадського діла, розвивати у них самодіяльність і бажання стати на захист економічного добробуту, 10) Заборонити давати крам у борг приватним особам, через що буває менш членів.

Далі п. інструктор зазначив загальному зібранню, що в Денггах, В. Вуромці, Самовицях, Мойсеїдцях, Пицниках, Чеховці, Савонозці, Прохорівці, Мельниках, Вогущ, Слобідці йому доводилось сидіти по 4—5 днів в одному т-ві, аби до подробиць вивирити становище діла і там показати повну картину підприємства.

У всіх т-вах інструкторові очоче допомагали, даючи усі відомости для закінчення 1910 операційного року. Тільки в одних Мельниках найшовся спритний якийсь д. Щепак, що не хотів дати деяких відомостей, заявляючи, що він „не читав в газетах о назначенні інструктора“.

До Васютинця доводилось їздити скільки разів і все даремно. Не довелось навіть бачити книг Васютинського т-ва не давлячись на прохання дати книжки. П. председатель Васютинського т-ва, як видно, вибраний тільки для форми, бо не навидується до крамниць і не цікавиться ділами. Керманічами там являються прикащики два брати і п. щотовод, які що хотять, те й роблять.

На кінці справовдання зібрання висловило подяку п. інструкторові і побажало, „щоб і на далі за ним доглядав“. Висловувались і такі думки: „Треба, щоб був чоловік, який доглядав би за нами, ревизував і щоб ми його боялись, бо селяне одми другого не бояться, а тому наші крамниці занепадають і не мають змоги перевірити прикащиків“.

На кінці цього листа зазначу, що загальний оборот товариських крамниць на золотонішському повіті сягає у 1910 році 150.000 карбованців.

• Булат.

ДОПИСИ

(Од власних корреспондентів).

С. БАБИНЦІ, скверського повіту (на Київщині). Товариська крамниця. Союзники. Школа. 15 січня цього року одбулось загальне зібрання членів місцевого споживного товариства. З рахунку видно, що товариство, одкривавши крамницю 1 апріля 1911 року, за 9-ть місяців свого існування, зробило обороту мало не на п'ять тисяч; валового прибутку було—491 руб. 82 коп., чистого—258 р. 24 к. Розраховуючи чистий прибуток на свої нужди, члени т-ва не забули уділити і на благодійні та просвітні цілі. Так, по постанові загального зібрання пожертвовано на голодних 5 карб., стільки ж і на пам'ятник Шевченкові; на випуск газет 3 карб. Жертва на пам'ятник Шевченкові і випуска газет викликала по між членами багато дебатів. Виявилось, що більшість членів не тільки нічого не знає про Шевченка, а навіть нічого не чула про його.

Великого труда стоїло керівничим т-ва вивирити: хто був Шевченко? що доброго зробив він для селян і як повинні вони його шанувати. Що ж до виписка газет, то члени, через свою темноту, зовсім не хотіли і слухати. „Ми здебільшого не вмієм читати, та і чого вони цікавого нас навчать? нам аби земля та гроші, то і без газет проживем“,—говорили члени. І тут прийшлося довго таумачити темним селянам, що тільки в газеті і книжко люди довідавшись, як гуртуватись в товариства, як вести справу в них і яка від цього буває користь.

Товариство наше заснувалось дякуючи двома місцевим інтелігентам. Багато прийшлося покласти турбот і вивести неприязності поки агуртували тему селянського масу. Та всі ці перешкоди не злякали їх, дякуючи йому, що керівничі т-ва бачили і бачать в гуртуванні не тільки поліпшення матеріального добробуту, а і спосіб, через котрий можна буде внести промінь світу.

Спротливо стоять прапори с. р. н. по церквах бабинецької волости. Після посвячення їх, союзники, зробивши „веле воззіння“ на тім свою діяльність і припинили. Членських внесків зовсім не хотять давати: „хби ми знаєм, куди ці гроші підуть“,—кажуть деякі з союзників. Так що багато селян-союзників починають розчаровуватись в „ідеях“ с. р. н. Ім не віряться в облудні і облесливі писання початкових ченців. Як же ж можна вірити, наприклад, такій нісенітніці, що союзники, котрі „пожелать“ одкрати союзну крамницю, поучать а Почаїва на 1000 руб. краму на борг і инш.

В осени прошлого року земство одкривило в нашому селі 2-х класову школу. Крім неї є ще в нас одноклас. церк.-парафіальна. Що це за школа, то аж жаль дивитись на неї. Схилившись на один бік, вона доживає останні свої часи. Скільки не вговорив місцевий пан-отець, щоб громада затвердила приговором кусок землі під неї, скільки не упевняв, що вони вічно не будуть платити на неї, нічого не помогло. Старшіяшня рада без приговору не хоче дати асигновку на школу. Так що мабуць вона скоро закряється, бо шкільний будинок може розвалитись. А жаль, що селяне так байдуже ставляться до школи. В земській вже й тепер повно дітей, а далі то і зовсім всі не помістяться.

М. СОРОЧИНЦІ, митгородськ. повіту (на Полтавщині). Ялинка. На четвертий день рідванних свят у нас була упорядкована ялинка для дітей учнів, цікаво те, що ініціаторами її були не учителі, як це водиться по інших школах, а зовсім сторонні люди. Соромно було дивитись, що мала дитвора веселилась під приводом чужих людей, а д.д. учителі та учительки дивились на це, як стороння публіка. Навір д-ки учительки не показувались про те, щоб їх дитвора поважувала гарно вірші—всі декламували з гріхом помодом. Зо зовго видко, що шкільна администрація велього села, (а шкіль у нас: 2-х класова міністерська, 2-х класова вразко-ва при учительській семінарії, дві земських однокласових і чотири церковно-парафіальних) всі надії покладає тільки на д. агронома і ветеринарного лікаря, котрі дійсно всі свої сили показали на те, щоб дитвора була хоч трохи задоволена; тільки дякуючи їх трудам і енергії, дитвора вперше увала, що то таке ялинка.

Листування редакції.

Одеса, д-ві Шило с-г. Хар. Чикаленко повернується з Петербургу в перших днях м. лютого.

Справочний одділ.

Календарні відомости. П'ятишці, 27-го януаря. • Перенес. мош. св. Іоанна Златоуста. Сх. сон. 7 год, 24 хв., зах. сон. 5 год, 5 хв. Театр. гор. нар. доду. „Жидівка вихрестка“

Редактор В. Яновський.

Видаєць В. Чикаленко

Оповістни.

Лікарі та лікарні.

ПРИТУЛОК ДЛЯ ПОРОДІЛЬ

ак. М. І. ДМИТРІЄВОЙ-ЛІНЧЕВСЬКОЇ

Зубного лікаря Дем'яновича-Цигури

Готель „Україна“

Зуб на лі- Бп. ТЕТЕЛБАУМ, Провінца 24. Гзарня 1911. Приний. лікарі-спец. 9 год. р. до 9 г. в. Пюмб. 50 л., вирив. зуб без болю. Штучні зуби р.

Готель „Україна“ віддає в найми КІМ-НАТИ по міс. і надобу, велюрого Бульв.-Будр., 34

ДРАЦЯ

Досвідчена вчителька підготовляє до серед. школи. Вч. фр. і німц. мов. Адр.: Тарасівська, 16, пом. 10, 3—5 год. 3-75-1

Хочу мати спірочно роботу і маю вільн. 3—4 год. зранку Златоустов. 31-4. Спитати курістку. Од 3—6 вдова. 8-66-2

Вчехня на сам. росповсюдж. пш. маш. ТІЛЬКО ПО АМЕР. сіст. для котр. ті що вчат. вич. в два тижні добр. пш. курсу 3 карб., для незмож. 2 карб., після скінч. курсу дається два тижні безп. прак. Приний. переп. Особ. що нуждают. в перепис. прощу звертатись за рекоз. безп., маю звязки на ПРОДАЖІ ВИПОЗИЧЕННЯ пш. маш. рїз. сіст. Біб.-Бульвар, 6, кв. П. ПЕТРОВА. 0-67-1

ГОТОВЛЮ на зв. учителя, і кл. члн. в-опред. за гор. рол. школу, за 4—7 кл. живоч. гимназ. для передплатників „Ради“ плата після існу. Бібік. Бульв., 44, кв. 5. 5-59-4

ВСЯКІ

У ХАРЬКОВІ

передплатувати „РАДУ“ на таких-же умовах, як і в конторі газети, можна в „Українській книгарні“. Рибна 25. Там-же можна купувати Раду і окремими №№-ми.

„ДЗВІНОК“

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ілюстровану часопись для дітей і молодежи

одинок гарно ілюстровану часопись для науки і забави для українських дітей, молодежи і селян.

Виходить два рази у місяць. Передплата річна: для Австрії К. 6, для Росії 3 рублі для Америки 2 долари, для Німеччини 6 марок, для Франції 7 франків, одно число 40 сот.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів (Галичина) ул. Мохнацького ч. 12. (На жадане вислале ся ознакові числа).

ПРОСИТЬ СЯ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ український педагогічний журнал

„УЧИТЕЛЬ“

враз з Науковим додатком що виходить у Львові (в Австрії) від 1888 р. раз на місяць, в об'ємі 2—3 аркуші.

Б „Учителю“ пишуть найвизначніші українські письменники, учені, педагоги й популяризатори.

Річна передплата: в Австрії 6 К.; в Росії 3 р.; в Німеччині 6 м.; в Франції 7 ф.; в Америці 2 дол.

Адреса Адміністрації: Львів (Leopol, Autriche), Руське Товариство Педагогічне, ул. Мохнацького ч. 12. 6-2

10 рік існування. 1912. 10 рік існування.

Приймається передплата на щомісячник

„Ukrainische Rundschau“

(„Український Огляд“)

„U. R.“ виходить у Відні, в Австрії, на німецькій мові, і подає систематичний огляд життя усього українського народу.

Плата за рік (з доставкою) для Росії 4 карб. (Можна частками, по 2 чи по 1 карб.) Окремі №№ 35 коп.

Адреса ред. і контори: „Ukrainische Rundschau“, WIEN, Gersthof, Messerschmidgasse 30. (Віна, Австрія—Oesterreich).

З 30-го вересня 1911 року виходить в Києві ілюстрований, російсько-український тижневик

„ОГНЬ“

Редактор-видавниця О. П. ПРОХАСКО.

Адреса редакції й контори: Київ, Фундуклеївська 26.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ з приставкою й пересилкою в Росії: на рік—2 руб., півроку—1 р., 3 місяці—50 коп. За кордон на рік—3 р., півроку—1 р. 50 к., 3 місяці—75 коп.

Передплата приймається виключно або з № 1-го (до нового року 50 к.), або з 1 січня. Часопис „Огні“, крім беллетристичного матеріалу (оповідання, нариси, вірші то ш), подає тако-ж ще й тижневий огляд подій, як в Росії й на Україні, так і за кордоном; разом з тим містить статті по політичним, економічним, науковим, літературним питанням, статті по кооперации, по земських справах і т. и. Листи з провінцій, села і з за кордону.

Особливу увагу звертає часопис на життя робітничих мас, яке і освітлює, як спеціальний відділ „Въ мірѣ труда“, так і статті.

Передплата на рік 1911—12.

„РІЛЛЯ“ УКРАЇНСЬКИЙ ХЛІБОРОБСЬКИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ ЧАСОПИС.

ВИХОДИТЬ У КИЄВІ З ЛИСТОПАДА (НОЯВРЯ) 2 РАЗИ НА МІСЯЦЬ.

В Р. 1910—11 ПЕРЕДПЛАТНИКИ ОДЕРЖУТЬ:

24 №№ журналу з малюнками.

8 проб доброго насіння.

1 настінний таблиц. календар місячний.

ЦІНА:

На рік 2 карб. з пересилкою на 1/5 року 1 карб. козо.

Накладним платіжком на 20 коп. дорожче.

Окреме число коштує 15 коп.

Гроші посылати на адресу: Київ, Тургенівська, 9. Редакція часопису „РІЛЛЯ“.

„Рілля“ виходить кожного 1-го і 15-го дня щомісяця книжками по 27/ аркушів.

„Рілля“ пише про хліборобство, скотарство, травосіяння, садівництво, городництво, шовківництво, птахівництво, про урару звук, пісні та инше.

„Рілля“ має великий паспінницький відділ.

„Рілля“ звертає увагу на кооперацию і має відділ „Гуртом“.

„Рілля“ містить багато малюнків.

„Рілля“ друкує відомости про прожай подзе ціни на хліб та торговельні відомости.

„Рілля“ дурно дає поради хліборобам.

„Рілля“ дурно містить оповістки передплатників.

„Рілля“ заручилася співробітництвом багатьох агрономов та хліборобів і писатиме тільки про те, що потрібно і цікаво знати українському хліборобові.

Редактори: В. Архипенко. А. Терниченко.